

Vergaderjaar 1998–1999

26 272

Wijziging van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (aanpassing regime ter zake van de afkoop van verplichtingen tot alimentatie of tot verrekening van pensioenrechten bij echtscheiding tegen een lijfrente)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Mede naar aanleiding van toezeggingen aan het parlement bij de totstandkoming van de zogenoemde Brede Herwaardering III (zie o.a. kamerstukken II 1993/94, 23 023, nr. 5, blz. 8) is voor de inkomstenbelasting thans ter zake van de afkoop van verplichtingen tot alimentatie of van verrekening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed tegen een lijfrente een fiscale begeleiding van toepassing. Deze is sinds 1991 vastgelegd in goedkeurend beleid. Voorgesteld wordt deze fiscale begeleiding thans wettelijk vast te leggen.

2. Historie

In de memorie van antwoord bij het wetsvoorstel Brede Herwaardering III (t.a.p., blz. 7) is, naar aanleiding van een vraag van de leden van de PvdA-fractie, gereageerd op een stellingname van het Verbond van Verzekeraars dat het gewenst zou zijn een regeling te treffen voor situaties waarin alimentatieverplichtingen worden afgekocht door middel van het toekennen van een lijfrente. De toenmalige Staatssecretaris van Financiën heeft in die memorie (blz. 8) toegezegd dat dit punt zijn aandacht zou houden.

Tijdens overleg met de vaste commissie voor Financiën uit de Tweede Kamer (kamerstukken II 1994/95, 23 046 en 23 023, nr. 18, blz. 22) heb ik toegezegd te kijken naar de afkoop van alimentatie tegen een lijfrente indien uit onderzoek mocht blijken dat hieraan behoefte bestaat. Dat onderzoek, waarbij zowel het Verbond van Verzekeraars als de Nederlandse Orde van Advocaten betrokken zijn, is voltooid en heeft geleid tot de conclusie dat er een maatschappelijke behoefte bestaat aan de mogelijkheid van afkoop van verplichtingen tot alimentatie of van verrekening van pensioenrechten bij echtscheiding tegen een lijfrente, waarbij de afkoopsom bij de verstrekker aftrekbaar is en de lijfrente-termijnen bij de genietter belast zijn. Het voornemen tot wetgeving op dit punt is gemeld in het besluit van 14 januari 1997, nr. DB96/5248M, Infobulletin 97/103. In dit besluit is de verlenging van het goedkeurend beleid voor deze mogelijkheid in het licht geplaatst van de voorgenomen wettelijke aanpassing.

Regeling voor afkoop van verplichtingen tot alimentatie tegen een lijfrente tot januari 1992

Vóór de inwerkingtreding van de Brede Herwaardering I per 1 januari 1992 was in artikel 45, eerste lid, onderdeel i, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 (hierna: Wet IB) een bepaling opgenomen op grond waarvan afkoopsommen ter zake van de alimentatieverplichting jegens de ex-echtgenoot als persoonlijke verplichtingen werden beschouwd. Een uitzondering gold echter voor afkoopsommen in de vorm van een lijfrente. Deze uitzondering was gericht tegen een mogelijke dubbele aftrek die zich kon voordoen indien bestaande lijfrente-overeenkomsten in het kader van de afkoop van de alimentatieverplichting aan de ex-echtgenoot werden overgedragen (de in het verleden betaalde premies waren als persoonlijke verplichtingen aftrekbaar en de overdracht van de overeenkomsten in het kader van de afkoop van de alimentatieverplichting zou eveneens aftrekbaar zijn als persoonlijke verplichtingen). Tegenover deze dubbele aftrek zou slechts eenmaal heffing over de lijfrentetermijnen staan.

Bij besluit van 8 mei 1991, nr. DB91/2556, Infobulletin 91/263, is hardheidsclausulebeleid gepubliceerd voor gevallen van afkoop van de alimentatieverplichting door middel van storting van een koopsom bij een verzekeringsmaatschappij voor een lijfrente toekomend aan de ex-echtgenoot. Onder bepaalde voorwaarden werd de koopsom beschouwd als afkoopsom als bedoeld in artikel 45, eerste lid, onderdeel i, van de Wet IB. Aangezien sprake moest zijn van een nieuw te sluiten lijfrente-overeenkomst was er geen gevaar voor de – ongewenste – mogelijkheid van dubbele aftrek. In de eerste plaats diende de koopsom te zijn gestort bij een in Nederland gevestigde professionele verzekeringsmaatschappij. In de tweede plaats moest worden aangetoond dat de storting van de koopsom geschiedde in verband met de tussen partijen overeengekomen alimentatieverplichting. Daarbij was de lijfrentepremie-aftrek niet aan een maximum gebonden. Tenslotte waren de termijnen van lijfrente bij de genietter integraal belast. Dit in 1991 geformuleerde beleid kwam bij de inwerkingtreding van de Brede Herwaardering I te vervallen.

Regeling voor afkoop van alimentatie of verrekening van pensioenrechten sinds 1 januari 1992

Sinds de inwerkingtreding van de zogenoemde Brede Herwaardering I is het wettelijk systeem ter zake van de afkoop van alimentatie gewijzigd. Het ingevoerde artikel 26b van de Wet IB defiscaliseert de afkoop van alimentatieverplichtingen door middel van een lijfrente. Ook de verrekening van pensioenrechten door middel van een lijfrente werd aldaar gedefiscaliseerd. Dit betekent dat de afkopende of verrekenende ex-echtgenoot geen aftrek geniet als persoonlijke verplichting en dat bij de gerechtigde ex-echtgenoot de lijfrentetermijnen worden belast volgens de zogenoemde saldomethode. De in artikel 45, eerste lid, onderdeel h, opgenomen bepaling voor aftrek van afkoopsommen van alimentatieverplichtingen of ter verrekening van pensioenrechten geldt dus slechts voor afkoopsommen in contanten. Voor situaties van afkoop van de alimentatieverplichting of van de verrekening van pensioenrechten in de vorm van een storting bij een derde (verzekeringsmaatschappij) ten behoeve van een recht op periodieke uitkeringen voor de van tafel en bed gescheiden echtgenoot of gewezen echtgenoot leidt het regime dat sinds 1 januari 1992 van kracht is tot de volgende fiscale begeleiding. De bij een derde gestorte afkoopsom is aftrekbaar noch belast en de lijfrentetermijnen worden belast als vermogensrechtelijke periodieke uitkeringen (saldomethode).

Uit diverse verzoeken is gebleken dat in de praktijk niet altijd rekening is gehouden met de gevolgen van vorenbedoelde wetswijziging. Bij besluit

van 28 december 1992, nr. DB92/6204, VN 1993/113, pt. 10, is daarom onder voorwaarden een fiscale begeleiding als goedkeurend beleid geformuleerd voor gevallen waarin de alimentatieverplichting of de pensioenverrekening wordt afgekocht door storting van een koopsom bij een hier te lande gevestigde verzekeraar ten behoeve van een recht op direct ingaande periodieke uitkeringen. Op grond van dit beleid wordt toegestaan dat de betaalde koopsom in aftrek kan worden gebracht als persoonlijke verplichting indien de gerechtigde schriftelijk instemt met belastingheffing over de uitkeringen.

3. Inhoud van de voorgestelde wettelijke regeling

De voorgestelde regeling houdt in dat, in geval van afkoop van alimentatieverplichtingen of van verrekening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed door middel van het storten van een koopsom bij een verzekeringsmaatschappij voor een lijfrente, de koopsom voor de lijfrente in de inkomstenbelasting aftrekbaar is bij degene die afkoopt of verrekent. Vervolgens wordt degene die de termijnen van lijfrente ontvangt, belast voor de ontvangen termijnen.

Teneinde voldoende zekerheid te hebben dat de lijfrentetermijnen daadwerkelijk de alimentatieverplichting gaan vervangen is het noodzakelijk dat, evenals het geval is in de huidige regeling, aan de toepassing van de voorgestelde regeling een aantal eisen wordt verbonden. In de voorgestelde regeling wordt zo veel mogelijk aangesloten bij de vereisten die in algemene zin zijn opgenomen in de wettelijke systematiek van het lijfrenteregime. Dit geeft een meer solide basis voor de heffing over de uitkering dan het geval is in de huidige goedkeurende regeling. Aanvullend wordt met betrekking tot de alimentatievervangende lijfrente geëist dat de termijnen daaruit onmiddellijk gaan lopen. In geval van verrekening van pensioenrechten kan gebruik worden gemaakt van bestaande vormen van lijfrenten ten behoeve van de oudedagsvoorziening. Daarbij worden geen aanvullende eisen gesteld.

Voor de gerechtigde van de lijfrentetermijnen volgt het voorgestelde regime voor de afkoop van alimentatieverplichtingen of van pensioenverrekening tegen een lijfrente het regime voor lijfrenten; daarbij wordt verondersteld dat de gerechtigde de premies zelf heeft gestort en derhalve aftrek heeft gekregen. Dit betekent dat bij emigratie van de gerechtigde dan wel bij vervreemding, verpanding, belening of afkoop van het lijfrente door de gerechtigde, bij deze negatieve persoonlijke verplichtingen (artikel 45c van de Wet IB) en revisierente (artikel 30i van de Algemene wet inzake rijksbelastingen) in aanmerking zullen worden genomen. Tevens kan, indien de situatie daartoe aanleiding geeft, de verzekeraar aansprakelijk worden gesteld (artikel 44a van de Invorderingswet 1990).

4. Budgettaire aspecten en personele gevolgen

De voorgestelde wijzigingen in de Wet IB vormen een codificatie van een aantal tegemoetkomende regelingen in de uitvoeringssfeer, zodat aan deze wijzigingen geen budgettaire consequenties zijn verbonden. Aan het wetsvoorstel zijn geen personele gevolgen verbonden.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel I (artikel 26b, derde lid, van de Wet op de inkomstenbelasting 1964)

In de huidige tekst van artikel 26b, eerste lid, van de Wet IB is onder meer de zogenoemde defiscalisering opgenomen voor de afkoop van alimentatieverplichtingen en van verrekening van pensioenrechten bij verdeling van een gemeenschap in het kader van echtscheiding of scheiding van tafel en bed tegen een recht op lijfrente. Dit betekent dat een dergelijke afkoop op dat moment geen fiscale gevolgen heeft. Aldus geniet de afkopende echtgenoot of gewezen echtgenoot geen aftrek als persoonlijke verplichtingen en vindt bij de gerechtigde echtgenoot of gewezen echtgenoot geen heffing plaats. De lijfrentetermijnen worden vervolgens belast volgens de zogenoemde saldomethode zoals opgenomen in artikel 25, eerste lid, onderdeel g, van de Wet IB.

Het voorgestelde nieuwe derde lid van artikel 26b maakt de in het eerste lid van dat artikel opgenomen defiscalisering ongedaan voor de belastingplichtige die een alimentatieverplichting afkoopt dan wel pensioenrechten verrekent bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed door middel van het storten van een koopsom voor een lijfrente ten behoeve van zijn echtgenoot (scheiding van tafel en bed) of gewezen echtgenoot (echtscheiding). Indien in dergelijke gevallen via een verzekeringsmaatschappij aan de echtgenoot of de gewezen echtgenoot een lijfrente wordt toegekend, is de koopsom op grond van artikel 45, eerste lid, onderdeel h, van de Wet IB, als persoonlijke verplichtingen aftrekbaar. Hieraan zijn de volgende voorwaarden verbonden. De koopsom dient door degene die afkoopt dan wel verrekent rechtstreeks te worden gestort bij een verzekeraar die bevoegd is het directe verzekeringsbedrijf bedoeld in de Wet toezicht verzekeringsbedrijf 1993 uit te oefenen. De daarvoor in de voorgestelde bepaling opgenomen verwijzing naar artikel 45, zevende lid, onderdeel a, onder 1, van de Wet IB brengt voorts mee dat de verzekeraar de lijfrenteverplichting dient te rekenen tot het binnenlandse ondernemingsvermogen. Ingeval de koopsom wordt gestort ter afkoop van een verplichting tot het doen van periodieke uitkeringen en verstrekkingen als bedoeld in artikel 30, eerste lid, onderdeel b, van de Wet IB, dan dient daarmee ten behoeve van de echtgenoot of gewezen echtgenoot een recht op lijfrente als bedoeld in artikel 45, zesde lid, van de Wet IB, te worden gedongen. De termijnen van deze lijfrente dienen direct in te gaan, toe te komen aan de echtgenoot of gewezen echtgenoot en uiterlijk te eindigen bij overlijden van de gerechtigde (artikel 26b, derde lid, onderdeel a). Ingeval de koopsom wordt gestort ter voldoening aan de verplichting tot verrekening van pensioenrechten bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed dan dient daarmee ten behoeve van de echtgenoot of gewezen echtgenoot een lijfrente als bedoeld in artikel 45, eerste lid, onderdeel g, onder 1, 2, 3 of 4, van de Wet IB, te worden bedongen. Voor de toepassing van artikel 45, eerste lid, onderdeel g, onder 1, 2, 3 of 4, van de Wet IB, wordt de echtgenoot of gewezen echtgenoot aangemerkt als de belastingplichtige (artikel 26b, derde lid, onderdeel b).

Het regime van de negatieve persoonlijke verplichtingen van artikel 45c van de Wet IB, de sanctie verbonden aan het niet naleven van de voorwaarden bij gefacilieerde periodieke uitkeringen, is ook op de onderhavige lijfrenten van overeenkomstige toepassing. Daartoe wordt in de tweede volzin van het voorgestelde derde lid van artikel 26b de gerechtigde echtgenoot of gewezen echtgenoot aangemerkt als de verzekeringnemer van de alimentatie- ofwel pensioenvervangende lijfrente, de koopsom voor de alimentatie- ofwel pensioenvervangende

lijfrente wordt aangemerkt als premie voor een aanspraak als bedoeld in artikel 45, eerste lid, onderdeel g, van de Wet IB, en de alimentatie- ofwel pensioenvervangende lijfrente als een lijfrente als bedoeld in artikel 45, eerste lid, onderdeel g, van de Wet IB. Dit betekent vervolgens dat toepassing van artikel 45c van de Wet IB, ook de toepassing meebrengt van artikel 30i van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (revisierente) en artikel 44a van de Invorderingswet 1990 (aansprakelijkheid verzekeraar). Vanzelfsprekend zal bij toepassing van artikel 49 van de Wet IB (het vaststellen van het binnenlandse onzuivere inkomen van een niet in Nederland wonende persoon) rekening worden gehouden met de negatieve persoonlijke verplichtingen van artikel 45c van de Wet IB. Ook indien de in de eerste volzin van het voorgestelde derde lid van artikel 26b opgenomen voorwaarden niet worden nageleefd is artikel 45c van de Wet IB van overeenkomstige toepassing. Dit is opgenomen in de derde volzin van het voorgestelde derde lid van artikel 26b.

Bij de gerechtigde leidt de voorgestelde aanpassing van artikel 26b van de Wet IB ertoe dat per saldo de lijfrentetermijnen direct en volledig in de heffing worden betrokken. De in het eerste lid van artikel 26b opgenomen defiscalisering van het ontstaan van de gerechtigdheid tot de lijfrente blijft in stand.

De lijfrentetermijnen worden bij de gerechtigde in de belastingheffing betrokken als vermogensrechtelijke periodieke uitkeringen op grond van artikel 25, eerste lid, onderdeel g, van de Wet IB volgens de zogenoemde saldomethode. Daartoe wordt de gestorte koopsom in de tweede volzin van het voorgestelde derde lid van artikel 26b aangemerkt als premie voor de alimentatie- ofwel pensioenvervangende lijfrente. Dit resulteert in belastbaarheid van de termijnen. Immers, de objectieve methodiek van de saldomethode brengt mee dat de gestorte, in aftrek gebrachte, koopsom wordt meegenomen bij de bepaling van de belastbaarheid van de periodieke uitkeringen bij de gerechtigde. Belast wordt datgene dat de afkoopsom te boven gaat met dien verstande dat de afkoopsom wordt verminderd met hetgeen dienaangaande is afgetrokken, zijnde de afkoopsom. Aldus worden de lijfrentetermijnen direct en volledig in de heffing betrokken.

Artikel II

De voorgestelde datum van inwerkingtreding van deze wet is 1 januari 1999.

De Staatssecretaris van Financiën,
W. A. F. G. Vermeend